

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету
педагогіки і психології
проф. Олефіренко Т.О.

« 2 » вересня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
Арт-терапія

освітнього рівня магістр
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальності 053 Психологія

Шифр за навчальним планом ВВ.1.03

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Основи арт-терапії» затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «___» _____ 2020 року, протокол № ____ .

Розробники програми: канд. психолог. наук, доцент Боброва Л. Г..

Затверджено на засіданні кафедри психології і педагогіки

«_28_» серпня 2020 року, протокол № __1__

Завідувач кафедри _____

Лапченко І.О.

I. Опис дисципліни
Шифр дисципліни ВВ1.1.03

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань <i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>	Кількість кредитів - 3		Методи навчання Поєднання інтерактивних форм навчання з суто лекційним матеріалом, спрямованими на оволодіння студентами базовими знаннями з основ арт-терапії.
Спеціальність <i>053 Психологія</i>	Загальна кількість годин -		
	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній рівень магістр	Лекції:		
		4	
	Практичні заняття:		
Статус дисципліни <i>варіативна</i>		8	
	Семинарські заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 2020			Форми поточного контролю модульний контроль
	Індивідуальна робота:		
Семестр 1	18		
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження 8/ 12 (год.) - аудиторне: - самостійна робота	148	96	Форма підсумкового контролю екзамен
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - українська			

Предмет вивчення навчальної дисципліни методи арт-терапії .

Міждисциплінарні зв'язки вікова та педагогічна психологія, психологія професійного спілкування, основи психодіагностики тощо.

Мета і завдання навчальної дисципліни:

Мета викладання навчальної дисципліни «Арт-терапія»: розкрити основні поняття та етапи психологічного консультування з використанням методів арт-терапії.

Завдання дисципліни:

- Ознайомити з процесуальними особливостями використання арт-терапії
- Практично продемонструвати дію арт-терапевтичних методів (ізотерапія, бібліотерапія, казкотерапія, ігротерапія, піскова терапія, фототерапія, музикальна терапія, маскотерапія тощо).

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<i>знати:</i> - основні поняття та способи використання методів арт-терапії; - арт-терапевтичні напрями в роботі психолога; - механізми психологічної корекції	<i>Інтегральна компетентність:</i> здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується

	методами арт- терапії;	комплексністю та невизначеністю умов і вимог.
2.	<p><i>вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - підбирати комплекс адекватних арт-терапевтичних методів для діагностики та ефективного розвитку, корекції та терапії. - аналізувати та інтерпретувати арт-терапевтичний матеріал; 	<p><i>Загальні компетентності (ЗК):</i></p> <p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p>
3.		<p><i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності:</i></p> <p>СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.</p> <p>СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.</p> <p>СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.</p> <p>СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.</p> <p>СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.</p> <p>СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.</p> <p>СК10. Здатність самостійно розробляти проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей.</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції (індивідуальна)	Семінарські	Практичні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС
1	Модуль 1. Теоретичні засади використання арт-терапії.										
1.1	Тема 1. Основні поняття та етапи психологічного консультування з використанням методів арт-терапії		2	1							
1.2	Тема 2. Історія розвитку методу арт-терапії.		2	1							
1.3	Тема 3. Терапевтичні та діагностичні можливості арт-терапії		2	2							
2	Модуль 2. Арт-терапевтичні напрями в роботі психолога										
2.1	Тема 1 Ізотерапія. Психодіагностика засобами проєктивного малювання.Бібліотерапія.		2		2						
2.2	Тема 2. Казкотерапія		2		2						
2.3	Тема 3 Ігрова терапія. Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами		4		2						
2.4	Тема 4. Музикальна терапія.		2		2						
2.5	Тема 5. Арт-терапевтичний метод «Мандала».Фототерапія.		2		2						
Разом:			18	4	12	72					

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.1	<p style="text-align: center;">Модуль 1. Теоретичні засади використання арт-терапії.</p> <p>Тема 1. Основні поняття та етапи психологічного консультування з використанням методів арт-терапії.</p> <p>Визначення психологічного консультування. Мета психологічного консультування з використанням методів арт-терапії. Арт-терапевтичний простір. Вимоги до арт-терапевтичного кабінету. Особистісна готовність арт-терапевта. Символізм продукту творчості клієнта. Переваги арт-терапевтичної роботи. Принципи арт-терапії. Сфери застосування арт-терапевтичного методу. Арт-терапевтична робота в індивідуальному та груповому форматі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Бурно М. Е. Терапия творческим самовыражением. Учебное пособие. М.: Академический Проект, 1999. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. — СПб.: Питер, 2001. — 448 с. Киселева М.В. Арт-терапия в практической психологии и социальной работе. СПб.: Речь, 2007. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми. СПб.: Речь, 2006. Копытин А. И., Корт Б. Техники телесно-ориентированой арт-терапии. Учебное пособие. — Москва. «Психотерапия»: 2011 г. Кокоренко В.Л. Арт-технологии в подготовке специалистов помогающих профессий. СПб.: Речь, 2005. Копытин А.И. Арт-терапия в эпоху постмодерна. — СПб.: Речь. Семантика, 2002. 		
1.2	<p style="text-align: center;">Тема 2. Історія розвитку методу арт-терапії.</p> <p>Історія розвитку арт-терапії (первісне мистецтво, виникнення інтересу до дитячої творчості, виникнення інтересу до творчості душевнохворих). Сучасна історія розвитку арт-терапії. Теорії арт-терапії.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Копытин А. И. Руководство по групповой арт-терапии. СПб.: Речь, 2003. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии. СПб.: Питер, 2002. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика. СПб.: Речь, 2003. 		
1.3	<p>Тема 3. Терапевтичні та діагностичні можливості методу арт-терапії</p> <p>Можливості та обмеження сучасної арт-терапії. Особливості психотерапевтичних відносин в арт-терапії. Перенесення та контрперенесення. Психоаналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва (З. Фройд, К. Юнг, М. Кляйн). Проблема інтерпретації художньої продукції у арт-терапії. Інтеграційна стратегія інтерпретації художнього образу. Психологічна природа і функції символу в арт-терапевтичній діяльності. Терапевтична робота з образами та символами у арттерапії К. Юнг, Р. Ассаджолі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Айзенберг Б. И., Л. В. Кузнецовой «Психокоррекційна робота з дітьми, що мають порушення психічного розвитку». — Знамянка., 2013. Аметова Л.А. "Формирование арт-терапевтической культуры младших школьников. Сам себе арт-терапевт". М., 2003. Лакан Ж. Семинары. Книга 1: Работы Фрейда по технике психоанализа (1953/54). — М.: Гнозис/Логос, 1998. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика. СПб.: Речь, 2003. Сусанина И. Введение в арт-терапию. Когито, 2007. Эванс К., Дубовски Я. Арт-терапия с аутичными детьми. М., 2001. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. — СПб.: Питер, 2001. — 448 с. 		

2. 2.1	<p align="center">Модуль 2. Арт-терапевтичні напрями в роботі психолога</p> <p align="center">Тема 1. Ізотерапія. Психодіагностика засобами проєктивного малювання. Бібліотерапія.</p> <p>Художні матеріали. Особливості сприйняття продуктів творчості клієнтів в ізотерапії. Основні етапи ізотерапії. Ізотерапія з дітьми. Загальні уявлення про бібліотерапію. Бібліотерапевтичні техніки для вирішення ресурсних завдань. Можливості роботи з бібліотерапевтичними техніками.</p>		
	<p align="center">Тема 2 Казкотерапія. Функції казок. Принципи та схема психологічного аналізу казок. Основні етапи психологічного аналізу казок. Фактори ефективності казко терапії. Можливості роботи з казками. Особливості казко терапії з дітьми.</p> <p align="center">Тема 3. Ігрова терапія. Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами Загальні уявлення про ігрову терапію. Основні завдання ігрової терапії. Механізми психокорекційного впливу. Можливості ігрової терапії. Організація простору кабінету ігрової терапії. Загальні уявлення про пісочну терапію. Механізми психокорекційного впливу. Можливості пісочної терапії. Процес пісочної терапії. Ключові характеристики пісочних картин. Пісочна терапія з дітьми.</p>		
	<p align="center">Тема 4. Музикальна терапія. Загальні уявлення про музикальну терапію. Використання музикальної терапії. Механізми психокорекційного впливу музики на людину. Музика та тілесні реакції. Кабінет для музикотерапії. Музикальна терапія з дітьми. Загальні уявлення про маско терапію.</p>		
	<p align="center">Тема 5. Арт-терапевтичний метод «Мандала». Створення мандал у якості психотерапевтичного прийому. Мандала як проєктивний засіб. Психологічний зміст форми. Використання мандали у психодіагностиці та психотерапії.</p> <p align="center"><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Соколов Д. Сказки и арт-терапия. М.,1996. Андерсен-Уоррен М., Грейнджер Р. Драматерапия. — СПб: Питер, 2001. — 288 с. Брюкнер Ю., І. Медераке і К. Ульбріх «Музикотерапія для дітей». Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. — СПб.: Питер, 2001. — 448 с. Киселева М.В. Арт-терапия в практической психологии и социальной работе. СПб.: Речь, 2007. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми. СПб.: Речь, 2006. Соколов Д. Сказки и арт-терапия. М.,1996. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Путь к волшебству, Теория и практика арттерапии. Учебное пособие. СПб.: "Златоуст", 2005. 		

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Теми семінарських занять

Тема 1. Основні поняття та етапи психологічного консультування з використанням методів арт-терапії.

1. Мета та завдання методу арт-терапії.
2. Переваги арт-терапевтичної роботи.
3. Принципи арт-терапії.
4. Сфери застосування арт-терапевтичного методу.
5. Діагностичні та психотерапевтичні можливості арт-терапії в індивідуальній та груповій роботі.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Бурно М. Е. Терапия творческим самовыражением. Учебное пособие. М.: Академический Проект,1999.
2. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. — СПб.: Питер, 2001. — 448 с.

3. Киселева М.В. Арт-терапия в практической психологии и социальной работе. СПб.: Речь, 2007.
- Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми. СПб.: Речь, 2006.
4. Копытин А. И., Корт Б. Техники телесно-ориентированой арт-терапии. Учебное пособие. – Москва. «Психотерапия»: 2011г.
5. Кокоренко В.Л. Арт-технологии в подготовке специалистов помогающих профессий. СПб.: Речь, 2005.
6. Копытин А.И. Арт-терапия в эпоху постмодерна. – СПб.: Речь. Семантика, 2002.

Тема 2. Історія розвитку методу арт-терапії.

1. Арт-терапевтичні засади в Древній Греції.
2. Ідеї давньогрецького філософа Платона: «музикотерапія».
3. Історія становлення методу арт-терапії в Європі.
4. Історія становлення методу арт-терапія в Україні.
5. Арт-терапевтичні засади в Стародавньому Китаї. Музичний лад пентатоніка.
6. Містицизм тембру у вченні Давньої Індії.
7. Психотерапевтичні можливості музики у вченні Атаназіуса Кірхара.
8. Малюнкові техніки М. Наубурх в арт-терапевтичному вченні США та К. Юнга в Європі.

Рекомендовані інформаційні джерела

2. Копытин А. И. Руководство по групповой арт-терапии. СПб.: Речь, 2003.
3. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии. СПб.: Питер, 2002.
4. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика. СПб.: Речь, 2003.

Тема 3. Терапевтичні та діагностичні можливості методу арт-терапії

1. Можливості та обмеження сучасної арт-терапії.
2. Особливості психотерапевтичних відносин в арт-терапії. Перенесення та контрперенесення.
3. Психоаналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва (З. Фройд, К. Юнг, М. Кляйн).
4. Проблема інтерпретація художньої продукції у арт-терапії.
5. Інтеграційна стратегія інтерпретації художнього образу.
6. Психологічна природа і функції символу в арт-терапевтичній діяльності. Терапевтична робота з образами та символами у арттерапії К. Юнг, Р. Ассаджолі.

Рекомендовані інформаційні джерела

7. Айзенберг Б. И., Л. В. Кузнецовой «Психокорекційна робота з дітьми, що мають порушення психічного розвитку». – Знам'янка., 2013.
8. Аметова Л.А. "Формирование арт-терапевтической культуры младших школьников. Сам себе арт-терапевт". М., 2003.
9. Лакан Ж. Семинары. Книга 1: Работы Фрейда по технике психоанализа (1953/54). — М.: Гнозис/Логос, 1998.
10. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика. СПб.: Речь, 2003.
11. Сусанина И. Введение в арт-терапию. Когито, 2007.
12. Эванс К., Дубовски Я. Арт-терапия с аутичными детьми. М., 2001.
5. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. — СПб.: Питер, 2001. — 448 с.

Теми практичних занять

Тема 1.Ізотерапія

I Обговорення питань за планом лекційного заняття.

II Круглий стіл. *Обмін думками за темою запропонованої публікації*

Тема 2. Бібліографія

I. Обговорення питань за планом лекційного заняття.

II. *Приклади аналізу та інтерпретації текстів.*

Тема 3 Казкотерапія.

!. Обговорення питань за планом лекційного заняття.

II. Складання та інтерпретація вигаданої казки

Тема 4 Ігрова терапія. Пісочна терапія.

- I. Обговорення питань за планом лекційного заняття.
- II. Круглий стіл. *Аналіз та інтерпретація вправ ігрової терапії*
- III. *Аналіз та інтерпретація власноруч створеної ляльки*
- IV. Диспут на тему: Можливості пісочної терапії.

Тема 5 Музична терапія.

I Обговорення питань за планом лекційного заняття.

!! *Аналіз та інтерпретація авторської маски*

Тема 6 Фототерапія. Мандала.

I Обговорення питань за планом лекційного заняття.

II Робота з фотокартками «Стрес-стоп» (О. Блінов)

III. Круглий стіл на тему: Можливості використання мандал з іншими арт-терапевтичними методами.

!V Аналіз та інтерпретація малюнків мандал.

4.3. Організація самостійної роботи студентів

Індивідуальне науково-дослідне завдання (творча робота).

Завдання 1. Провести техніку «метафоричний автопортрет» з 3-ма випробуваними з обговоренням та аналізом результатів. Оформити письмово аналіз, додавши малюнки (я - рослина, я- посуд, я- зброя, я - краса);

Завдання 2 Запропонувати теми для колажів, враховуючи різну проблематику клієнтів (для роботи з подружніми конфліктами в сім'ї; для роботи з дитячо-батьківською проблематикою; для роботи з дітьми та підлітками; для роботи з Я - образом, для роботи з психосоматичними проблемами, для роботи з груповими процесами і т.ін.). На кожен проблематику необхідно придумати мінімум по 3 теми для роботи в арттехніці «колаж».

Завдання 3. Скласти колаж на тему: «Точно не Я», з подальшим аналізом цієї роботи.

Завдання 4. Придумати і описати декілька варіантів роботи з маскою та гримом в груповій та індивідуальній психотерапії. Створити власну маску з гіпсу.

Студентам пропонується створити гіпсову маску. Для цього необхідно 200 гр гіпсу, графин з водою, м'яка формочка для розведення гіпсової маси, відріз марлі, ножиці. У гіпс поступово додається вода та ретельно перемішується до отримання однорідної консистенції, яка нагадує сметану. Попередньо підготовлену, складену у кілька разів марлю з прорізанним отвором для рота, кладуть на обличчя та починають наносити гіпс на марлю по формі обличчя. Після того, як гіпс підсох, маска знімається, зайві шматочки зрізуються ножицями (місця для очей та рота за бажанням можуть бути також прорізані).

Гіпсову маску пропонується розмалювати та дати їй назву.

Завдання 5. Скласти і написати казку, спрямовану на корекцію тривожності у дітей з труднощами у міжособистісній сфері. Скласти і написати казку, спрямовану на корекцію агресивності для дітей та підлітків. Написати казку для гіперопікуючої мами.

Завдання 6. Скласти список художніх творів, які можливо використовувати як бібліотерапевтичні, спрямовані на корекцію різних психологічних проблем (кризових станів, психосоматичних розладів, суїцидальної поведінки і т.ін.). У список має бути включено мінімум 10 творів різних авторів з докладним описом можливого терапевтичного ефекту від даного твору.

Завдання 7. Провести діагностику 2 випробуваних за допомогою арттерапевтичних технік (мінімум 6 різних технік). Скласти портрет особистості на кожного випробуваного.

Завдання 8. Проаналізувати 5 творчих робіт однієї людини (наприклад, малюнок, ліплення, маску або грим, колаж, ляльку). Скласти програму корекції на даного випробуваного із застосуванням арттерапевтичних технік.

Завдання 9. Техніки та можливості роботи з мандалами в арттерапії. Створити власну мандалу з подальшим аналізом цієї роботи.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Кокоренко В.Л. Арт-технологии в подготовке специалистов помогающих профессий. СПб.: Речь, 2005.
2. Копытин А.И. Арт-терапия в эпоху постмодерна. – СПб.: Речь. Семантика, 2002.
3. Копытин А. И. Руководство по групповой арт-терапии. СПб.: Речь, 2003.
4. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии. СПб.: Питер, 2002.
5. Лакан Ж. Функция и поле речи и языка в психоанализе. — М: Гнозис, 1995.
6. Лакан Ж. Инстанция буквы в бессознательном или судьба разума после Фрейда. — М: Русское феноменологическое общество/Логос, 1997.
7. Лакан Ж. Семинары. Книга 1: Работы Фрейда по технике психоанализа (1953/54). — М.: Гнозис/Логос, 1998.
8. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика. СПб.: Речь, 2003.
9. Лейнер Х. Кататимное переживание образов. (Перевод с немецкого Я.Л.Обухов) М.: Издательство “ЭЙДОС”, 1996.
10. Медведева Е.А. Левченко И.Ю. Комиссарова Л.Н. Добровольская Т.А. Артпедагогика и арт-терапия в специальном образовании. Учеб. для студ. сред, и высш. пед. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2001.
11. Соколов Д. Сказки и арт-терапия. М., 1996.
12. Сусанина И. Введение в арт-терапию. Когито, 2007.
13. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному. СПб, издат. «Азбука-классика», 2007.
14. Эванс К., Дубовски Я. Арт-терапия с аутичными детьми. М., 2001.
15. Юшманов В.И. Вокальная техника и ее парадоксы. – СПб.: Питер, 2002г.
16. Яковлева Е.Л. Психология развития творческого потенциала личности. М., 1997.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Модульна контрольна робота №1

1. Проведення групової арт-терапевтичної сесії (вибір технік за власним бажанням).

Модульна контрольна робота № 2.

1. Поняття арт-терапії було введено:

- А) Маргарет Наумбург;
- Б) Едіт Крамер;
- В) Адріаном Хіллом;

2. Основна мета арт-терапії:

- А) акцентування уваги клієнта на відчуттях і почуттях;
- Б) вивільнення позитивних та негативних почуттів клієнта;
- В) гармонізація внутрішнього стану клієнта.

3. Найбільш ранньою формою спеціалізованого приміщення для художніх занять є:

- А) кабінет-студія;
- Б) кабінет для індивідуальної роботи;
- В) кабінет для групової інтерактивної роботи.

4. Охарактеризуйте основні етапи арт-терапевтичного процесу.

5. Системні зміни, що відбуваються на різних етапах арт-терапевтичного процесу можна розглядати на таких рівнях:

- А) соціальному;
- Б) внутрішньоособистісному;
- В) когнітивному;
- Г) міжособистісному;
- Д) поведінковому.

6. Форма, при якій клієнт використовує наявні твори мистецтва називається:

- А) активна;
- Б) пасивна;
- В) змішана.

7. Усвідомлення власного тіла, створення його позитивного образу, розвиток навичок спілкування, дослідження почуттів і набуття навичок групового досвіду є метою:

- А) музикотерапії;

- Б) піскової терапії;
- В) танцювальної терапії;
- Г) фототерапії.

8. Ключовими характеристиками піскових картин є:

- А) енергоінформаційне поле та основна ідея;
- Б) сюжет (сюжети) та конфліктний зміст;
- В) внутрішній конфлікт та ядро картини;
- Г) ресурсний зміст та символічне поле.

9. Принципами психологічного аналізу казок є:

- А) безумовного прийняття внутрішнього світу клієнта;
- Б) бзоцінкового ставлення;
- В) об'єктивності;
- Г) результативності;
- Д) активності.

10. Інформація про внутрішній світ клієнта, що зашифрована в образах та символах це:

- А) енергоінформаційне поле;
- Б) основна тема;
- В) сюжет;
- Г) лінія головного героя;
- Д) символічне поле.

11. Дора Кальфф в основу свого підходу до піскової терапії поклала теорію:

- А) З. Фрейда;
- Б) А. Адлера;
- В) К.Г. Юнга;
- Г) Е. Берна.

12. Перехід танцю в терапевтичну модальність здійснено:

- А) Меріон Чейз;
- Б) Адріан Хіллом;
- В) Вільгельмом Райхом;
- Г) Труді Шуп.

13. Ефективними є комбінації групової музикотерапії та:

- А) індивідуальної психотерапевтичної бесіди;
- Б) ізотерапії;
- В) казкотерапії;
- Г) маскотерапії;
- Д) глинотерапії

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Питання до екзамену:

1. Арт-терапія як метод психотерапевтичної допомоги.
2. Мета та завдання методу арт-терапія.
3. Принципи психотерапевтичної роботи в арт-терапії.
4. Механізми психотерапевтичного впливу методу арт-терапії.
5. Сфери застосування арт-терапевтичного методу.
6. Природа та функція символу у психодинамічному підході.
7. Основні етапи ізотерапії.
8. Діагностичні та психотерапевтичні можливості арт-терапії в індивідуальній роботі.
9. Діагностичні та психотерапевтичні можливості арт-терапії в і груповій роботі.
10. Основні етапи психологічного аналізу казок.
11. Загальні уявлення про бібліотерапію.
12. Основні завдання ігрової терапії.
12. Механізми психокорекційного впливу музики на людину.
13. Ігрові терапевтичні техніки.
14. Аромотерапевтична техніка арт-терапії.
15. Орігамі як техніка арт-терапії.
16. Техніки танцювальної терапії.

- 17 Арт-терапевтичні засади в Древній Греції.
- 18 Механізми психокорекційного впливу ліплення.
- 19 Ідеї давньогрецького філософа Платона: «музикотерапія».
- 20 Історія становлення методу арт-терапії в Європі.
- 21 Історія становлення методу арт-терапії в Україні.
- 22 Історія становлення методу арт-терапії в Росії. Музикотерапевтичне вчення В. С. Шушарджана.
- 23 Арт-терапевтичні засади в Стародавньому Китаї. Музичний лад пентатоніка.
- 24 Містицизм тембру у вченні Давньої Індії.
- 25 Психотерапевтичні можливості музики у вченні Атаназіуса Кірхара.
- 26 Малюнкові техніки М. Наубурх в арт-терапевтичному вченні США та К. Юнга в Європі.
- 27 Використання мандал у психодіагностиці та психотерапії.
- 28 Етапи арт-терапевтичного обговорення у вченні Я. Боверс.
- 29 Основні форми гри обговорення малюнка в арт-терапії в теорії С. Валкер.
- 30 Переваги групової форми арт-терапії в теорії М. Лібман.
- 31 Диференціація варіантів групової арт-терапії. Аналітична закрита група.
- 32 Студійна відкрита групи в арт-терапії.
- 33 Тематично-орієнтована група в арт-терапії.
- 34 Ізотерапія як техніка арт-терапевтичного методу.
- 35 Драматерапія як техніка арт-терапевтичного методу.
- 36 Фольклорна терапія як техніка арт-терапевтичного методу.
- 37 Пісочна терапія як техніка арт-терапевтичного методу.
- 38 Маскотерапія як техніка арт-терапевтичного методу.
- 39 Сучасний стан арт-терапії в психології.
- 40 Робота з глиною як техніка арт-терапії за художнім спрямуванням.
- 41 Диференціація клієнтів для роботи в груповій арт-терапії.
- 42 Диференціація клієнтів для роботи в індивідуальній арт-терапії.
- 43 Особливості застосування арт-терапії в межах перинатальної психології.
- 44 Психологічний механізм захисту: сублімація в арт-терапії.
- 45 Психологічний механізм захисту: ідентифікація в арт-терапії.
- 46 Психологічний механізм захисту: протидія, шляхи вияву та робота з нею в арт-терапії.
- 47 Особливості використання арт-терапії в роботі з дітьми та підлітками.
- 48 Особливості застосування арт-терапії з літніми людьми.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Усна відповідь (доповідь на семінарі):

- вільне володіння матеріалом;
- повнота та логіка викладу;
- чіткість і доведеність формулювань;
- обґрунтованість тверджень;
- посилання на науково-літературні джерела;
- наявність узагальнень, висновків.

Письмова відповідь (тестування, контрольна робота, колоквиум):

- правильність, чіткість, логічність у викладені відповіді на запитання;
- комплексне бачення питання (проблеми);
- вміння виділити головне;
- обрання правильної відповіді;
- чіткість позначень і акуратність.

Реферат (науково-дослідна робота):

- опрацювання, відбір та інтерпретація науково-літературних джерел;
- наявність узагальнень і висновків;
- оформлення відповідно з вимогами до наукових рефератів;
- підготовка доповіді за результатами реферативної роботи;
- захист реферату.

Опорний конспект, план-проспект:

- правильність, чіткість, послідовність та лаконічність викладу матеріалу;
- врахування наукових позицій, підходів декількох авторів;
- наявність узагальнень, висновків;
- чіткість позначень, акуратність; своєчасне виконання.

Робота в семестрі (практичні та семінарські) – 50 балів;

Модульний контроль – 20 балів

Індивідуальні завдання – 30 балів;

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Значення оцінки	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно»	(з обов'язковим повторним вивченням курсу)	F
35 – 59	«незадовільно»	(з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	«достатньо»	Мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	E
69-74	«задовільно»	Посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	D
75 – 81	«добре»	В цілому добрий рівень знань(умінь) з незначною кількістю помилок	C
82-89	«дуже добре»	Достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	B
90 – 100	«відмінно»	Відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками	A

VI. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Айзенберг Б. І., Л. В. Кузнецової «Психокорекційна робота з дітьми, що мають порушення психічного розвитку». – Знам'янка., 2013.
2. Аметова Л.А. "Формирование арт-терапевтической культуры младших школьников. Сам себе арт-терапевт". М., 2003.
3. Андерсен-Уоррен М., Грейнджер Р. Драматерапия. — СПб: Питер, 2001. — 288 с.
4. Барт Ролан S/Z. пер. с фр.Г.К. Косикова. М.: Академический проект. 2009.
5. Брюкнер Ю., І. Медераке і К. Ульбріх «Музикотерапія для дітей».
6. Бурно М. Е. Терапия творческим самовыражением. Учебное пособие. М.: Академический Проект, 1999.
7. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. — СПб.: Питер, 2001. — 448 с.
8. Киселева М.В. Арт-терапия в практической психологии и социальной работе. СПб.: Речь, 2007. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми. СПб.: Речь, 2006.
9. Копытин А. И., Корт Б. Техники телесно-ориентированой арт-терапии. Учебное пособие. – Москва. «Психотерапия»: 2011г.

10. Кокоренко В.Л. Арт-технологии в подготовке специалистов помогающих профессий. СПб.: Речь, 2005.
11. Копытин А.И. Арт-терапия в эпоху постмодерна. – СПб.: Речь. Семантика, 2002.
12. Копытин А. И. Руководство по групповой арт-терапии. СПб.: Речь, 2003.
13. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии. СПб.: Питер, 2002.
14. Лакан Ж. Функция и поле речи и языка в психоанализе. — М: Гнозис, 1995.
15. Лакан Ж. Инстанция буквы в бессознательном или судьба разума после Фрейда. — М: Русское феноменологическое общество/Логос, 1997.
16. Лакан Ж. Семинары. Книга 1: Работы Фрейда по технике психоанализа (1953/54). — М.: Гнозис/Логос, 1998.
17. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика. СПб.: Речь, 2003.
18. Лейнер Х. Кататимное переживание образов. (Перевод с немецкого Я.Л.Обухов) М.: Издательство “ЭЙДОС”, 1996.
19. Медведева Е.А. Левченко И.Ю. Комиссарова Л.Н. Добровольская Т.А. Артпедагогика и арт-терапия в специальном образовании. Учеб. для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2001.
20. Соколов Д. Сказки и арт-терапия. М., 1996.
21. Сусанина И. Введение в арт-терапию. Когито, 2007.
22. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному. СПб, издат. «Азбука-классика», 2007.
23. Эванс К., Дубовски Я. Арт-терапия с аутичными детьми. М., 2001.
24. Юшманов В.И. Вокальная техника и ее парадоксы. – СПб.: Питер, 2002г.
25. Яковлева Е.Л. Психология развития творческого потенциала личности. М., 1997.

Допоміжні

1. Антропов Ю. Ф., Шевченко Ю. С. Психосоматические расстройства и патологические привычные действия у детей и подростков. М.: Издательство Института психотерапии, 2000.
2. Аристотель. Поэтика. Риторика. – СПб.: Азбука, 2000.
3. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании: Учебник для вузов / Е.А. Медведева, И.Ю. Левченко, Л.Н. Комиссарова, Т.А. Добровольская. - М.: Академия, 2001. – 248 с.
4. Арт-терапия – новые горизонты (под ред. А. И. Копытина). Когито-центр – М.: 2006г.
5. Аллан Дж. Ландшафт детской души. СПб.: Диалог, 1997.
6. Бетенски М. Что ты видишь? Новые методы арт-терапии. СПб: Эксмо-пресс, 2002.
7. Бюджентал Дж. Искусство психотерапевта. – СПб.: Питер, 2001.
8. Вальдес Одриосола М. С. Арт-терапия в работе с подростками. Учебное пособие. М.: Владос, 2005.
9. Вачков И.В. Арт-терапия. Развитие самопознания через психологическую. Учебное пособие. М., 2001
10. Воробьева Д.И. Гармония развития: интегрированная программа интеллектуального, художественного и творческого развития личности дошкольника. М.: Детство-Пресс, 2006
11. Горелов И.Н. Невербальные коммуникации. - М., 1980.
12. Грехнев И.Н. и др. Культура педагогического общения. - М., 1990.
13. Григорьев Б. В. Герменевтика и теория интерпретации. — Владивосток: Изд. ДВГУ, 2002.
14. Добрович А.Б. Общение: наука и искусство. - М., 1980.
15. Захаров А.И. "Дневные и ночные страхи у детей".- СПб.: Речь, 2000.
16. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Путь к волшебству, Теория и практика арттерапии. Учебное пособие. СПб.: "Златоуст", 2005.

17. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Психотерапия зависимостей: Метод арттерапии. Учебное пособие. СПб.: Речь 2002.
18. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Практикум по креативной терапии. Учебное пособие. М.: ТЦ Сфера, 2003.
19. Джозеф С., Дэр К. Пациент и психоанализ: основы психоаналитического процесса. – М.: Смысл, 1997.
20. Добрович А.Б. Общение: наука и искусство. - М., 1980.
21. Захаров А.И. "Дневные и ночные страхи у детей".- СПб.: Речь, 2000.
22. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Путь к волшебству, Теория и практика арттерапии. Учебное пособие. СПб.: "Златоуст", 2005.
23. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Психотерапия зависимостей: Метод арттерапии. Учебное пособие. СПб.: Речь 2002.
24. Захаров А.И. "Дневные и ночные страхи у детей".- СПб.: Речь, 2000.
25. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Путь к волшебству, Теория и практика арттерапии. Учебное пособие. СПб.: "Златоуст", 2005.
26. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Психотерапия зависимостей: Метод арттерапии. Учебное пособие. СПб.: Речь 2002.
27. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Практикум по креативной терапии. Учебное пособие. М.: ТЦ Сфера, 2003.
28. Петрушин В.И. Музыкальная психотерапия. - М., 1999. - С. 10. Музыкальная эстетика западноевропейского Средневековья и Возрождения. - М., 1966. - С. 157.
29. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. — СПб.: Питер, 2001. — 448 с.
30. Кан-Калик В.А. Педагогическое общение. - М., 1989.
31. Киселева М.В. Арт-терапия в практической психологии и социальной работе. СПб.: Речь, 2007. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми. СПб.: Речь, 2006.
32. Копытин А. И. Системная арт-терапия. СПб.: Речь, 2001.
33. Копытин А.И. Исцеляющее искусство. Международный журнал арт-терапии. Журнал. СПб.
34. Копытин А.И. Арт-терапия в эпоху постмодерна. СПб.: Речь, 2002.
35. Копытин А.И. Диагностика в арт-терапии: метод «Мандала». СПб.: Речь, 2005.
36. Крыжановская Л.М. Артпсихология как направление психолого-педагогической реабилитации подростков. Пед.общество, 2004.
37. Короткова Л.Д. Арттерапия для дошкольников и младшего школьного возраста. СПб.: Речь - 2001.
38. Лабунская В.А. Невербальное поведение. -Ростов-на-Дону, 1986.
39. Лисина М.И. Проблемы онтогенеза общения. - М., 1986.
40. Ложкин Г.В., Повякель Н.И. Практическая психология конфликта. - К., 2000.
41. Льюис М. Тренинг эффективного общения. Самоучитель по искусству виртуозной коммуникации. - М., 2002.
42. Мелибруда Е.Я. Я - Ты - Мы. Психологические возможности улучшения общения. - М., 1986.
43. Некрасова Ю.Б. Лечение творчеством. М.: Смысл, 2006.
44. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. - К., 1990.
45. Общение и оптимизация совместной деятельности /Под ред.
46. Осипова А. А. Общая психокоррекция. М.: ТЦ Сфера, 2000.
47. Оклендер В. Окна в мир ребенка. Руководство по детской психотерапии. М.: Независимая фирма Класс, 2001.
48. Романов И.Ю. Психоанализ и терапевтический смысл. – М.: Интерпракс, 1994.

49. Репринцева Г.И., Петрова Е.Ю., Заморев С.И., Кудрявцева С.В., Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Психолого-педагогическая реабилитация детей с ограниченными возможностями. Консорциум «Социальное здоровье России». М., 1997.
50. Рудестам К. Групповая психотерапия. – М.: Прогресс, 1993.
51. Румянцева И. М. Психология речи и лингвопедагогическая психология. М., 2004.

Интернет ресурси:

1. <http://www.pu.if.ua/depart/PedagogicalPsychology/ua/4228/> - кафедра педагогічної та вікової психології.
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
3. <http://hklіb.npu.edu.ua/> - Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.
4. <http://www.koob.ru/> - електронна бібліотека «Куб».
5. <http://upsihologa.com.ua/> - портал професійних психологів України «У психолога».
6. <http://www.twirpx.com/library/> - електронна російськомовна бібліотека
7. <http://pl.bookos.org/> - електронна англкомовна бібліотека
8. [www // Art therapy Online: ATOL Heather Tuffery та ін.\);](http://www.arttherapyonline.com/)

VII. Навчально-методична карта дисципліни

Всього - 90 год., індивідуальна робота -18 год., самост. роб. -72 год.

Примітка: Лекційні та семінарські заняття проводяться офлайн в аудиторії, в разі оголошення карантину - онлайн на платформі (moodle, google meet).

	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Модулі	I модуль			II модуль				
Лекції	2	2	2	2	2	4	2	2
Дати	14.09	21.09	28.09	5.10	12.10	19.10	26.10	2.11
Теоритичні розділи	<i>Теоритичні засади використання арт-терапії.</i>			Арт-терапевтичні напрями в роботі психолога				
Теми лекцій	Основні поняття та етапи психологічного консультування з використанням методів арт-терапії.	Історія розвитку методу арт-терапії.	Терапевтичні та діагностичні можливості арт-терапії	Ізотерапія. Психодіагностика засобами проєктивного малювання. Бібліотерапія	. Казкотерапія	Ігрова терапія. Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами	Музикальна терапія.	Арт-терапевтичний метод «Мандала». Фототерапія
Самостійна робота	Виконання письмових науково-дослідних завдань; Підготовка до проведення групової арт-терапевтичної сесії (вибір технік за власним бажанням), підготовка до тестових завдань <i>модульного контролю</i> .							
Поточний контроль	<i>Поточний контроль: виконання письмових завдань, захист рефератів та доповідей, тестові форми контролю для визначення рівня залишкових знань.</i>							
Підсумковий контроль	Екзамен							